

Človek — ofrok prirode

V brezvodni puščavi

Preko severne Afrike in onstran Rdečega morja v Arabiji in notranji Aziji do Kitajske se razprostira več tisoč kilometrov dolgo puščavsko ozemlje. Tudi v Severni in Južni Ameriki, v južni Afriki ter v notranji Avstraliji so veliki puščavski predeli. Kljub tako različni legi je pokrajinska slika povsod enaka. Na velike razdalje je ozemlje golo; marsikje ni ne šumečega grma, ne glasu živali, ki bi motile slovesno tišino. Drugod uspeva vsaj borno drevje, a le v otokih leže rodovitni predeli, tako zvane oaze ali zelenice, kjer se med ponosnimi senčnatimi palmami vrste travniki, polja in vrtovi.

Puščavska tla so skalovita, ali pa jih pokrivajo debele plasti finega rumenkastega peska, ki se včasih grmadi v pravcatih gričkih. Tod neredko divjajo viharji, ki ženo mase peska pred seboj, da zatemni nebo in sili potniku v oči, nos, usta in ušesa, ne da bi se pred njim mogel uspešno braniti.

Puščave so skoraj brez dežja. Zaradi pomanjkanja vode je promet preko njih tako otežkočen, da mnogo bolj ločijo ljudi kot gorovje ali morje. — Rastlinstvo je povsem prilagojeno suhemu zraku in pomanjkanju moče. Drevje ima malo sokov, listi so ozki in debeli, korenine se razraščajo globoko v zemljo. Živali, tako n. pr. noji in dromedarji so izredno vztrajne in odporne. Povsem brezvodne predele lahko hitro premerijo, obenem pa morejo vztrajati brez vode in hrane tudi dalje časa.

Puščavi se je prilagodil tudi človek. Tod prebivajo sloka in mišičasta ljudstva; med njimi ni debeluhov. Vroč in suh zrak jim temni polt, ki postane rada raskava in razpoka. Zato si jo mažejo z mastjo ali oljem. Marsikje nosijo na obrazu pajčolan, da se suhi zrak pred vdihavanjem malo ovlaži. Po puščavskem pesku, ki se čez dan segreje do 70° C, ni možno potovati brez obutve; povsod nosijo čevlje ali sandale.

Prebivavci puščav imajo nenavadno razvita čutila. Najrahlješe zvočne valove zaznajo še na daljavo. Brez po-

sebne pozornosti čujejo človeka do pol km daleč. Zato se znanca tudi še po razhodu lahko dalje časa pogovarjata, a mi bi mislili, da govori le vsak sam s seboj. Mnoge matere celo natezajo otrokom ušesa, da bi v življenju bolje čuli. Zgolj po vonju utegnejo ljudje na golih kamenitih tleh že po nekaj dneh spoznati človeško ali živalsko sled. Kot zavoha živina v ruskih stepah vodo na veliko daljavo, tako na pr. Arabec veselo vzkligne, da je ugledal reko Nil. Odkril pa je reko mnogo prej kot jo je videl. V Avstraliji najraje sprejemajo k policiji ondotne črnce iz puščave ravno zato, ker kažejo izreden dar pri zasledovanju ljudi in živali. Še bolj nas pa čudi ostrina vida. Avstralec vidi čebelo, ki ni večja od naše sobne muhe, v temi drevesnih debel že na daljavo 10 m. V Sahari štejejo domačini ljudi in živali, čim so se pojavili na obzorju. Evropec ne bi takrat videl še ničesar, kvečjemu z daljnogledom.

Po puščavah prebivajo nemirni pastirji in lovci. Zovemo jih nomade. Zaradi vednega potovanja od pašnika do pašnika, od studenca do studenca se po življenjskih navadah močno razlikujejo od stalno naseljenih prebivancev. Ni se jim treba sklanjati nad plugom, ne vihteti motike, v neizmerni puščavi uživajo zlato prostost. Vse njihovo bogastvo je živina, orožje in preproge. Razen lahkega šotora, ki ga morejo prevažati živali, je vse ostalo imetje kaj malenkostno. Udobnih miz, stolov in postelj si ne morejo privoščiti. Spijo na golih tleh, na preprogo polagajo skledo jedi, v njo posegajo s prsti. Jedilno orodje mora biti trpežno, kajti ni vedno priložnosti si novega nabaviti pri trgovcu. Posode so lesene in navadno obdane s kovinastim obročem.

Ljudje so telesno močni in odporni. Ob zaužitju nekaj datljev morejo potovati ves dan. V skrajni sili odpro kameli žilo in se okrepcajo s par kapljicami njene krvi. Navajeni so na dolg post, so pa tudi izredno požrešni, kadar se jim zasmehlja lovska sreča. Četrta teleta je navadna dnevna porcija za mo-

ža, požre pa kdo tudi vsega teleta v enem dnevu. Vendar smatrajo preveliko požrešnost za moža nevredno početje.

Nomadi imajo mnogo časa za odih. V prostem času najraje kockajo ali pa poslušajo pripovedovanje bajk ter junaške pesmi. Slavohlepnost jih žene, da često pokažejo svoje telesno moč in spretnost. Pri možeh so zelo v čislih jezdne tekme, ki so pravcate ljudske slavnosti. Zmagovalec dobi enega ali tudi več velblodov. Pomanjkanje vode je v puščavskih narodih vzbudilo izredno poželenje po njej. Tako je Arabcu pogled na velike množine sladke vode najbolj zaželjena očesna paša, pljuskanje vode mu je najmilejša godba. Zato si postavlja sredi svojega vrta vodomet, ki po možnosti krasi tudi notranje dvorišče njegovega doma. Brez žuborečih potokov in sence dreves si sploh ne more predstavljati nebes. Kjer je voda tako dragocena, je le malo priložnosti za umivanje. Zato so puščavski narodi umazani, nekateri se sploh nikdar ne umivajo. Vodo jim nadomešča žaganje dišečega lesa, s katerim se radi drgnejo po goli koži, zelo cenijo pa tudi druge prijetno dišeče rastline. Iz Arabije sta se v naše cerkve prenesli mira in kadilo, od tam se je tudi razširil po svetu običaj parfumiranja.

Prebivavci puščav so resnobni in molčeči. Dolgovezno prazno besedičenje jim je tuje. Vedno govorijo stvarno o gotovem predmetu, ne da bi rabili besede brez potrebe. Po naselbinah v zelenicah, kjer se od časa do časa vrše veliki sejmi, vlada kljub šumnemu kretanju kupovavcev in riganju kamel izreden mir. Molče sede kupovavci za stojnicami, nihče ne ponuja mimoido-

čim blaga v nakup, kajti vsakdo ve, kaj hoče, ker ima že vnaprej določeno voljo in željo. Odlikuje jih tudi izredna treznost v pijači. Zadovolje se z vodo in mlekom in zaničujejo razvajene, zlasti pijance. Puščava, ki jih obkroža, jim s svojim molkom nudi malo vtisov, zato pa so ti tem veličastnejši. — Nad enoličnim kamenitim površjem

gledajo v jasnih hladnih nočeh enakomerno kretanje ozvezdij. Teh ne vodi človeška roka, temveč kako višje božansko bitje. To vlada svet, se v jezi vozi v nevihti, potem pa zopet veselo sipa sončne žarke na ljudi. Tako se puščavski narodi nagibajo k enobožtvu. Ravno iz Sinaja, Palestine in Arabije je človeštvo sprejelo tri vere v enega Boga, židovsko, krščansko in mohamedansko vero.

Nomadi so često trdosrčni in krvooločni, vendar so vsi brez izjeme izredno gostoljubni. Gast jim je sveta nedotakljiva oseba. Odkažejo mu najboljši prostor v šotoru, postrežejo mu z jestvinami in pijačo, kajti domačini so ga iskreno sprejeli pod krov in v varstvo s pozdravom: »Moj dom bodi Tvoj dom!«

Marija

V mraku

V mraku prišel je —
veterček k meni
in me povabil
v gaj je zeleni,
da bi tam s skrateljčki
se veselila,
kadar bi luna
gozd posrebrila . . .

Pravil mi tiho je,
da so tam vile,
ki so za čuda
prijazne in mile.
Veste, da nisem šla,
ker sem se bala,
da bi nazaj več
pota ne znala —